

Distribució de *nervis/nirvis*

(ALDC, I, 179. Té molts *nervis*)

Nervi deriva del llat. vg. NERVIUM ‘múscul; nervi’, format a partir de NERVIA, plural del llatí clàssic NERVUS. El primer resultat català, partint de la probable Ē del llatí, degué ser *n[e]rvi* amb *e* tancada que, posteriorment, en unes zones va tancar-se per metafonia en [i] (*n[i]rvi*, com *ciri* < *CERIU, var. de CEREU), ajudant-hi el derivat *nirviós*, variant molt freqüent provocada per assimilació a la *i* següent; en altres zones, la [e] va obrir-se per haver rebut un tractament com el de mots d’origen culte, que obren la vocal tònica (*e*, *o*) quan la vocal final és [i] o [u] (*rèdit*, per ex.). Les dues variants escrites, *nervi* i *nirvi*, es troben des d’antic (St. Vicent Ferrer usava les dues) i en les

obres lexicogràfiques dels segles XIX i XX predomina *nirvi* sobre *nervi*. *N[i]rvi* actualment és propi de les Balears, del tortosí, d’una part del valencià septentrional i té algunes ocurrencies disseminades en la resta del domini. *N[e]rvi* domina en la zona nord-oriental del Principat. *N[ɛ]rvi* ocupa una àmplia zona de continuïtat entre el català central i el nord-occidental fins a l’Ebre i també una part important del valencià. En el rossellonès, la solució amb una [ɛ] mitjana resulta de la indistinció fonològica entre [e] i [ɛ]. Atesa la seva extensió i l’arrelament secular, *nirvi* -juntament amb *nervi*- forma part del lèxic normatiu de la llengua. Per a la palatalització o no de la N-, vg. mapa 21.

